

MUSIQA DARSLARIDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI O'RGANISHNING AHAMIYATI

Nomozova Gulbaxor Nodirovna

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

Musiqa ta'limi fakulteti 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida pedagogik texnologiyalarni qo'llash metodlari, musiqa ta'limida dars samaradorligini oshirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish usullari, interfaol metodlar turlari va maktab o'quvchilarini ham ijroviy, ham ijodiy barkamollikka erishishlari uchun usul va texnologiyalar foydalanish yo'llari o'rin egallagan.

Kalit so'zlar: interfaol, texnologiya, klaster, metod, kuy, ohang.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida interaktiv metodlarga, innovatsion va axborot texnologiyalarga, multimedialarga bo'lgan qiziqish tobora ortib bormoqda. Bunga sabab, shu davrgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi-talabalarga faqat tayyor bilimlarni o'zlashtirishga o'rgatilgan edi. Innovatsion texnologiyalar esa egallayotgan bilimlarni yechimini o'zlari qidirib topishlari, mustaqil o'rganib tahlil qilib, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqishlariga o'rgatadi. **Innovatsion texnologiyalar**- pedagogik jarayonda o'qituvchi va o'quvchi faolliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritadi va uni amalga oshiradi. «**Interaktiv**» **metod** deganda biz jamoa bolib fikrlash degan ma'noni tushunamiz. «**Innovatsiya**» so'zi esa «**Yangilik kiritish**» degan ma'noni anglatadi. **Innovatsion texnologiyalarni** eng asosiy maqsadi o'qituvchi va o'quvchilarni belgilangan maqsadga qaratilgan natijaga hamkorlikda tez va oson erishishidir. O'qituvchi bu jarayonda «Boshqaruvchi», «Yo'naltiruvchi» vazifasini bajaradi. o'quvchilar esa asosiy «bajaruvchilar» vazifasini amalga oshiradilar. O'qitish jarayonida o'quvchilar mustaqil fikrlay olsalar, izlansalar, xulosa chiqara olsalar,

guruhlar esa bir-birlariga baho bera olsalar, bu vaqtda o‘qituvchi ularga bunday faoliyatlari uchun imkoniyat va sharoit yaratib bersalar, bu o‘qitish jarayonining asosi hisoblanadi. Yuqoridan korinib turibdiki, maqsadni amalga oshirishda kafolatlangan natijaga erishish o‘quvchilarni hamkorlikdagi faoliyati ular qo‘ygan maqsad, tanlangan mazmun, metod, shakl, vosita ya’ni texnologik jarayonga va belgilangan ketma-ketlikka bog‘liq. O‘qituvchi va o‘quvchilarni maqsaddan natijaga erishishida qanday texnologiya tanlashlari ularning ixtiyorida. Chunki ikkala tomonning asosiy maqsadi aniq natijaga qaratilgan. Bunda o‘quvchilarning bilim saviyasi, guruh xarakteri, sharoitga qarab ishlatiladigan texnologiya tanlanadi. Masalan, kompyuter bilan ishlash, tarqatma materiallarni, chizma va slaydlarni, turli adabiyotlardan, axborot texnologiyalardan xohish-istaklariga qarab tanlashga bogliq. Qisqa qilib aytganda ta’limning markaziga olib chiqish kerak. O‘qituvchi har bir darsni yaxlit holatga ko‘ra bilimni va uni tasavvur etish uchun dars jarayonini loyihalashtirib olishi kerak. Har bir darsni rang-barang, qiziqarli bo‘lishi uchun oldindan puxta oylab tuzilgan bo‘lishi darsning loyihalashtirilgan texnologik xaritasiga bogliq. Darsning texnologik xaritasini qay korinishda yoki shaklda tuzilishi oqituvchining tajribasi o‘z oldiga qoygan maqsad hamda vazifalariga bog‘liq. Texnologik xarita qanday tuzilgan bo‘lmasin unda dars jarayoni «yaxlit» holda aks ettirgan bo‘lishi hamda belgilangan maqsad-vazifalar kafolatlangan natijada dars jarayonida to‘liq o‘z ifodasini topgan bo‘lishi shart. Musiqa madaniyatini kengroq o‘rganish uchun kompozitorning uy muzeylariga, konsertlarga, musiqiy festivallarga, musiqiy tanlovlarga sayohat qilish orqali yoki video tasma yordamida biror mavzuga oid musiqiy sayohat qilsih orqali uyushtirila. Sayohat obyektlari dars mavzusiga bevosita aloqador bolishi muhim shartlardandir. Bu oz navbatida sinfda o‘tilgan darslardan ancha samaraliroq bo‘lib, o‘quvchilar ongida uzoq saqlanib qoladi. Yosh avlodni har tomonlama yetuk qilib tarbiyalashda maktabda o‘qitiladigan barcha fanlar qatori nafosat tarbiyasining tarkibiy qismi bo‘lgan musiqa madaniyati darslarini innovation texnologiyalar asosida o‘qitishning ahamiyati katta. Musiqa fani maktabda boshqa fanlarni o‘zlashtirishga ham bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Musiqa jonli san’at turi sifatida davr, hayot, tabiat va

inson his-tuygularini, orzu-istaklarini aks ettiradi. Uni quvontiradi, o‘ylantiradi va hayotdan ozuqa olishga xizmat qiladi. Musiqa inson his-tuygularini, orzu-istaklarini o‘ziga xos badiiy tilda ifoda etadi va bolaning hissiyotlariga faol tasir korsatadi. Milliy madaniyatimiz bobokaloni Abu Nasr Forobiy aytganlaridek, «Bu fan tana sog‘ligiga foydalidir». Musiqa madaniy hayotimizda keng o‘rin tutgan, insonni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadigan san‘at turidir. Har bir insonni manaviy shakllanishida oila, jamiyat, maktab, san‘atning ahamiyati katta. Yosh avlodni kamolot sari yetaklashda tarbiyaning ko‘plab omillari qatori musiqa tarbiyasi alohida o‘rin tutadi. Musiqa tarbiyasi nafosat tarbiyasining asosiy va murakkab qirralaridan biri bo‘lib, inson atrofdagi go‘zal narsalarni to‘g‘ri idrok etishga va qadrlashga o‘rgatadi. Musiqa — inson ruhiyatiga kuchli ta’sir ko‘rsatish imkoniga ega bo‘lib, uni nafosat olamiga olib kiradi. Musiqa insonni yuksak did bilan qurollantiradi va unga ma’naviy ozuqa beradi. Maktabda musiqa o‘qitishning asosiy maqsadi o‘quvchilarda musiqa madaniyatini shakllantirish, ularni zamon talabiga javob bera oladigan barkamol inson qilib voyaga yetkazishdir.

Maktabda musiqa darslarini innovation texnologiya asosida o‘qitishning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- innovation texnologiyalar asosida bo‘shlangich sinf o‘quvchilarni musiqa san‘atiga bo‘lgan qiziqishi va mehr-muhabbatini oshirish;
- musiqiy faoliyatlar jarayonida innovation texnologiyalarni qo‘llash orqali o‘quvchilarni musiqiy qobiliyati, musiqiy uquvi, ovozi, diqqat-etibori va ijodkorlik hisularini o‘stirish;
- musiqiy asarlarni badiiy-g‘oyaviy mazmuni vositasida axloqiy ruhda tarbiyalash;
- musiqa darslarida o‘quvchilarni interfaol metodlar vositasida kasb-hunarga yo‘naltirish, mehnatga, tabiatga muhabbat, Vatanga muhabbat, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat tuyg‘ularini shakllantirish.

Mazkur maqsad va vazifalarni amalga oshirish o‘qituvchining kasbiy va pedagogik mahoratiga bog‘liq. Har qanday san‘atkor ham maktabda musiqa

madaniyati darslarini olib borolmaydi. Buning uchun musiqa o‘qituvchisi bolalarni sevadigan, pedagogika, psixologiya, informatika, bolalar fiziologiyasi, musiqa o‘qitish metodikasi kompyuter savodxonligi, interfaol metodlarni, innovatsion ta’lim texnologiyalarini hamda o‘z musiqiy kasbiy fanlarini puxta o‘zlashtirgan inson bo‘lishi kerak. Musiqa o‘qituvchisi o‘z kasbiga vabolalarga mehr qo‘ygan, yuksak madaniyatli, keng dunyoqarashga ega bo‘lgan shaxs bo‘lishi lozim. Donishmand xalqimiz azal-azaldan kuy va qo‘shiqni bola qalbiga tez yo‘l topa olishi, uning ruhiyatiga ijobiy tasir ko‘rsatishi, yaxshi xulq va odob, mehr-oqibat, sabr-toqat, kattalarga hurmat fazilatlarini musiqa orqali tarkib topishini anglab yetgan. Oilada farzandni qo‘shiq aytishga, soz chalishga o‘rgatish ota-ona orzusi hisoblangan. Bola musiqa bilan ona allasi orqali tanishib, musiqadan umrbod ozuqa oladi. Chunki bola ilk yoshidan hali yurishni, so‘zlashni bilmay turib, musiqani eshitib, turli qo‘l harakatlari bilan musiqaga munosabatini bildiradi. Shuning uchun azaldan har bir oilada musiqa cholg‘u asboblaridan dutor, doira, rubob saqlash urf-odat bo‘lib qolgan. Musiqadan ozuqa olish uchun esa, inson sof qalb egasi, yuksak ma’naviyatli, go‘zallikni his eta oladigan inson bo‘lishi kerak. Xalqimizning kelajagi, mustaqil O‘zbekistonning istiqboli ko‘p jihatdan o‘qituvchiga, uning dunyoqarashiga, fidoyiligiga, yosh avlodni o‘qitish va tarbiyalash ishiga bo‘lgan munosabatiga bog‘liq. Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini kuchaytirish, ixtisoslarga doir fanlarni o‘qitish va pedagogik mahoratni egallash, nazariy bilimlarni amaliyotda qo‘llashga o‘rgatish bugungi kun talabidir. Uzluksiz pedagogik ta’lim tizimini amalga oshirilishi musiqa bilan o‘qituvchilarning malakasini oshirish va ularni qayta-tayyorlash ishlari diqqat markazidadir. O‘qituvchilik kasbi sharaflilik, lekin juda murakkab va mashaqqatli kasbdir. O‘qituvchi musiqa nazariyasini egallashi bilan birga, bolalarni sevishi, pedagogik amaliyotni o‘tagan bo‘lishi kerak. Chunki, maktab hayotidagi pedagogik jarayon juda xilma-xildir. Bu esa musiqa o‘qituvchisidan puxta bilim, amaliy tayyorgarlik, yuksak pedagogik mahorat va ijodkorlikni talab etadi. Bo‘lajak musiqa o‘qituvchisi kiyinish madaniyati va nutq madaniyatiga ega bo‘lishi kerak. U o‘qituvchilik kasbini va bolalarni yaxshi ko‘rishi hamda ularni barkamol

inson sifatida kamol topishiga ko‘maklashishi, har bir darsni o‘quvchilarni hayot tajriba bog‘lagan holda olib borishi, turli musiqa o‘qitish metod, innovatsion texnologiyalar, ko‘rgazmali qurollar, kompyuter slayd, tarqatma materiallaridan foydalanishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Avliyoqulov N. H. Zamonaviy o‘qitish texnologiyalari. – T.: 2001.
2. Azizxo‘jayeva N.N Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O‘quv qo‘llanma. – T.:2006.
3. Ishmuhamedov R va boshqalar Tarbiyada innovatsion texnologiyalar (ta’lim muassasalari tarbiyachi – o‘qituvchilari va guruh rahbarlari uchun amaliy tavsiyalar) – T.: “Istedod”, 2010.
4. G. Sharipova. Musiqa o‘qitish metodikasi (ma’ruzalar matni). TDPU 2000y.